

279336

CARTILE

SATEANULUI ROMANU.

DESCÉPTA-TE ROMANE!

Cartea I.

Ianuarie.

An. X.—1885.

La anulu nou.

Preste-a neamuriloru frunte inca-unu anu se stinge 'n chinuri
 Si cu elu in ce'a lume mergu pecate si suspinuri, —
 Lumea striga 'n alui urma si de bene si de reu
 Suspînându Românù-eschiama: — nici tu n'ai fostu anulu meu!

Inse iata 'n faptulu dfilei anulu nou voiosu straluce,
 Cene scî pre capulu lumei ce destinuri mai aduce —
 Ori de va probá si densulu, precum veacuri au probatu,
 Cà-asta lume moscenire la despoti pre veci s'a datu.

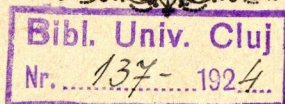
Fia ori si cum — Române mergi cu tempulu intru-unu pasiu
 Ai unu doru si ai o tiénta, si-ti stá bene-a fi drumasiu,
 Pre a sciintieloru carare fugi, alérge ne ajunsu,
 Acestu sóre ce da viétia, veacuri multe-'ti fú ascunsu.

Neamurile adi in lume au valórea ce si-o dau,
 Nici-unu doru nu-si potu ajunge cei'a ce numai totu stáu;
 Nu anii ne croiescu sórtea, sórtea noi ni o croimu
 Prin fratfe si unire potemu fi ori ce voímu.

Piéra nepasarea trista ce-asia multu ne-a dejositu,
 Vremea cea de infratfe iata-o cà a sositu, —
 Pre-a sciintieloru carare mergi Române! mergi ne-ajunsu,
 Acestu sóre ce dà viétia veacuri multe-'ti fú ascunsu.

Fia anulu ce-acum vine neamului meu roditoriu
 Si de gloria marétia, si de dulce viitoriu,
 Cá se-ajunga iar' Românii fericiti pe-acestu pamêntu,
 Se mai fie mari in fapte, si poternici in cuvêntu!

V. B. MUNTENESCU.

Mariór'a.

— Novela poporala. —

I.

E vorba vechia că : „norocu-i dupa mintea omului.“ — Vasilie Morariulu erá omu cu minte, asediatu, si chibzuitu la fapta si cuventu. Mór'a lui erá totu-de-a-un'a in buna orênduêla. Vorbeá puçinu si lucrá multu. Vasilie 'si clâdeá noroculu cu mintea si cu poterile s'ale. Lucrá de deminêti'a pâna sér'a la mór'a lui, si apoi câte odata cându gândea că a facutu totulu, mai umblá odata pre la cosiuri, cercá câtu de merunta curge fain'a apoi esiá afora, chiamá pre frate-s'o Andreiu de o parte sî-i spuneá se grigiêsca de tôte, că elu se duce pe unu ceasu ori pe dóua pana in satu. Apoi porneá spre satu cu pasi linisciti, si dupace ajungeá pre la mediuloculu delutiului ce duce la satu se mai intorceá odata indereptu cu privirea, vedeá mór'a in vale cum se învêrte si pre frate-so Andreiu intrându si esîndu sî 'si dîceá in gândulu seu : „ori cum fia dar' mór'a e buna scula la cas'a omului,“ si apoi porneá ér' liniscitu catra satu. Erá cum am dîsu omu harnicu Vasilie Morariulu, si dupace indeplineá inca câte o lucrare la morișc'a lui care adaugeá la bunatatea ei, stá puçinu pre gânduri si se desfatá in munc'a lui. Omenii din satulu lui 'lu cinsteáu si cându se nimereá se vina vorb'a despre elu intre muieri, Vasilie erá judecatu mai multu póte chiar' si de câtu erá. Ba că-i fecioru harnicu si frumosu dîceáu muierile, bá că-i bunu cá pit'a cea buna, nu-i beutoriu, nu-i cârtiasiu. Cu o vorba Vasilie erá laudatu de toti si de tôte.

Fetele din Salceni audiáu si ele ce se povesteá de Vasilie si taceáu si rosiáu. Sciáu ele bene că totu ce se dîceá de elu erá adeveratu. — Apoi cându se mai gândeau si la statur'a lui inalta si mândra, la mustêti'a lui cá pén'a corbului si la faci'a lui senina si blânda, fiecare socoteá de mare fericire a stá bene cu Vasilie Morariulu Cum víi dela mór'a lui Vasilie Morariulu intri in Salceni pre uli-

ti'a cea mare si mergi cá o aruncatura de pétra, apoi dái spre drépt'a in o ulitia mai strémta si la vre-o douadiecei de pasi gasesci cas'a lui Mosiu Tom'a.

Omu voinicu si in putere se vede a fi fostu Mosiu Tom'a, cá-ci si acum de-si albu cá oi'a totusi n'a pierdutu rosiati'a feçiei, nici stralucirea ochiloru. Baba nu aveá Mosiu Tom'a, cá-ci i-a muritu de superare, cându a primitu vestea, cá feciorii cei doi, cá doi ursi, ce-i aveáu, au peritu in bataia in potriv'a dusımanului. Astfeliu Mosiu Tom'a erá singuru cu Mariór'a, ce abia si-aduceá aminte de fratii sei, — atát'a a fostu de mica cându s'au dusu ei in tieri straine.

Mosiu Tom'a, cându a fostu primitu vestea despre mórtea fiiloru sei, s'a dusu la pop'a din satu, la parintele Absolonu, i-a platitu se faca rogatiune pentru sufletulu reposatiloru, a dısu si elu unu „Tatalu nostru“ si a lacrimatu odata, dar' numai odata, si a dısu in gândulu seu: „asia li-a fostu ursit'a.“ Cându a vediatu inse Mosiu Tom'a, cá si bab'a lui móre, — bab'a lui, cu care a fostu traitu 40 de ani asia de indestuliti, desi seraci, atunci Mosiu Tom'a nu a mai dısu in gândulu seu: asia i-a fostu ursit'a; ci privindu la mic'a Marióra, ce erá se remana fora de mama, a inchisu ochii, strıngându pleopele, printre cari esiáu lacrimi multe, multe, si-a incheştatu gur'a si a scrişnitu din dinti, si-a facutu mânile pumnu inaltiandu-le spre ceriu si cuprinsu de o desnadeşduire amara a strigatu: „Reu ai lucratu si tu Dómne!“ Dar' acést'a desnadeşduire a tienutu puçinu, Mosiu Tom'a ér' s'a dusu la pop'a Absolonu, ér' i-a platitu se faca rogatiune pentru sufletulu repausatei, dar' in rogatiunea pentru repausat'a, a dısu mosiu Tom'a catra pop'a, se nn-lu uite nici pre dınsulu, cáci o gresiéla mare a facutu elu inaintea lui Ddieu.

A ingropatu apoi Mosiu Tom'a pre bab'a lui, cu care a traitu si a avutu fetiorii, cari au moritu pentru tíera, si pre Mariór'a, pre care singura o mai avea in lume.

Si erá mândra si frumósa Mariór'a, si erá harnica si cu minte, cá repausat'a s'a mama. Avea ochi negri si mari,

gura mica si nesce dinti, ce semenáu cu margaritarele asiá eráu de albi si stralucitori, erá inalta si subtíre si se indoiá cá o trestia cându amblá si cându se invêrtiá in hor'a satului. Aveá cá 17 anisiori. Cine o vedeá odata nu o mai uitá in veci. Erá cunoscuta sub numele: Mariór'a cea frumósa.

Si cu tóte acestea Mariór'a nu erá de acelea, cari se prea incredú in frumseti'a lorú. Ea erá blanda si buna si acésta blandétia adaugeá mii de farmece la frumseti'a ei. Cându vorbiái cu ea, plecá óchii sei negri, focoli la pamentu, zimbiá cu buzutiele ei rosii cá ciresi'a, se rosiá tóta pâna dupa urechi, i-palpitá sinulu cum resuflá, si se poteáu vedé prin íi'a (comesi'a) cea alba doi crinisióri neastemperati, ce se redicáu si cadeáu, dupa cum erá resuflarea ei.

In ulitia, fačia cu cas'a lui Mosiu Tom'a erá o fântâna de pétra cu cumpêna. Fântân'a ast'a se numiá „bun'a," càci aici erá ap'a cea mai buna de beutu. Mariór'a in tóta deminéti'a, dupa ce se sculá, celu de-ântâiu lucru i-erá se mérga la fântâna dupa apa. University Library Cluj

Erá intr'o Vineri deminéti'a. Ómenii mergeáu la marturiá in orasiu. Si treceáu multi ómeni pre uliti'a cea mare, si dela fântâna se vedeáu; Mariór'a sososce la fântâna asiá sprintena cum erá ea, vrea se scóta apa si se mérga indata a casa, càci nu venise inca nimeni la fântâna. Cându erá inse aprópe de fântâna, unu omu î-i sta in drumu, o privesce cu dragu, si apoi î-i díce cu versu dulce:

— Cunosci-me tu pre mine Marióra?

— Te cunoscú baditia, cum se nu te cunoscú, cà dóra esti dela noi din satu, desí siedi afora, colo la morișc'a ta. Dar' ce ai Vasilie, de nu grigiesci de mor'a t'a, unde mergi?

— Apoi éca me ducú la têrgu si me-am abatutu pre aici Marióra, cá se te vedu si se-ti spunu cev'a.

— Spune baditia, io te ascultu bucurosu, numai spune-mi iute, cà-ci tat'a me ascépta.

Mariór'a si-a fostu redicatu ochii, dupace a dísu cele din urma vorbe, si asceptá respunsu. — Ori câtu de barbatu erá Vasilie Morariulu, totusi se sêmtî micu inaintea acestei

copile cu ochi fulgeratori, tremură sub privirea ei și stată vre-o câtev'a mominte în tacere. Apoi cuprinsu de o sêm-tîre tainica, prinse pre Mariór'a de mâni, privi în ochii ei și dîse încruntându-si sprincén'a :

— Uite Marióra, eu vreu se-ti spunu iute și lamuritu ce am pre anima. Audi Marióra, lamuritu. 'Mi esti draga cá sufletulu și nu potu traí fora tine. Eu am mor'a mea, ace'a ni-va aduce atát'a cu cátu se potemu traí cá doi se-raci. Nu fí rea Marióra draga și me iubescu cum te iubescu eu. Vedi Marióra, ti-o spunu inca odata, eu moriu fora tine. Ce folosu am eu de munc'a, de mor'a mea, de venitul, de viéti'a mea chiar' déca nu te potu avé pre tine care esti cea mai buna și cea mai frumósá copila din lume. Adeseori stându pre tiermurele apei, privind rótele morei miele cum se invértescu, 'mi-vine se saru în mediloculu loru, se me sdrobescu, se moriu și se me duca, càci vedi tu bine, eu nu mai potu traí asia cá pâna acum'a. Si asia o se facu de nu vei fí tu Marióra a mea! — — —

Dîcundu acesteá Vasílie Morariulu cuprinsu de unu fioru sí tainica fericire a imbraçiosiatu pre Mariór'a, carea se nisuiá se scape din mânilé lui.

Vedi, vedi, Marióra! tu nu vrei se fí a mea, dîse Vasílie vediendu cá Mariórei nu-i cade bene fapt'a lui. Sciu eu ce-mi remane se facu. Rótele morii miele 'su tari, o scriș-nitura buna, apoi puçinu sânge pre apa și bucati de omu sdrobitu.... și totulu va fí gat'a.

— Te-ai sculatu reu în asta deminétia baditia! Totu de mórte 'ti vene se vorbesci. Ce-ai visatu? Spune cà-ci visurile se isbândescu adese-ori și apoi póte cá și acum visezi.

— Ce am visatu?... Ti-oiu spune. Am visatu cá tu nu vei fí a mea și cá eu voi fí celu mai nefericitu omu. . . .

— Reu visu baditia, de totu reu. Dee Ddiu se nu se implinésca, dîse Mariór'a rosîndu; și numai în urma a bagatu de séma ce a scosu din gura.

— „Dee Domnedieu se nu se implinésca!“ asia ai dîsu Marióra? Asia dar' tu vrei se fí a mea? Asiá dar' eu voiu fí fericitu! Voiu lucrá, voiu munci dîu'a si nóptea pentru tine. Voiu vení apoi la tine si-ti voiu dîce: Marióra tu esti a mea, si tu 'mi vei respunde: A ta Vasilie numai a ta pre viétia! . . . Dómne est'a-i visulu teneretiei miele!

Vasilie remase pierdutu in gândurile lui, si-a inchisu ochii, cà-ci i se pareá cà ametiesce. Mariór'a e a lui, numai a lui. Si cene erá Mariór'a? Cea mai frumósa, cea mai buna, cea mai blânda si cea mai dragalasia flóre de sub sóre.

In vreme ce Vasilie nu sciá pre ce lume se afla, Mariór'a 'si umplù cofitiile cu apa própeta, si cându Vasilie s'a treditu din gândurile lui Mariór'a cá la diece pasi de densulu, sprintena cá o caprióra, duceá apa la Mosiu Tom'a, dîcându cu glasu veselu si dulce: N'am dîsu asiá baditia, n'am dîsu asiá!

— Ce ai intardíatu atát'a la fântâna Marióra draga? dîse Mosiu Tom'a copilei ce erá rosia si tremurá cá trestia. — Mariór'a tacù. Se spue óre ea tatalui seu, ce i-a dîsu Vasilie Morariulu? seau se nu-i spue? Acésta întrebare erá ce'a ce o faceá pre ea se taca si se se faca galbena cá cear'a din rosia ce erá cându a intratu in casa. A mintí nu poteá, cà-ci nu a mintítu nici odata nimenui de cum lui Mosiu Tom'a. Se spuna i-erá nu sciu cum, sêmtiá cà n'ar' aveá putere se o faca acést'a.

— Spune tatalui teu Marióra draga, dîse Mosiu Tom'a apropiandu-se de dens'a si sarutându-o pre frunte. Iá asiadiate aici lângá tatalu teu pre vatra, — dîse Mosiu Tom'a siendiendu pre vatra, — si spune totu ce ai la anima, cà-ci scii tu bine cà eu numai pre tine te am. Tu esti fericirea, bucuri'a si viéti'a mea. Nu-mi ascunde nemicu, cà-ci me-ai superá prea multu cu tacerea t'a.

Mariór'a se asiediá pe vatra langá tatalu seu, se uitá odata in ochii lui cu incredere fiésca. Pareá o vedenia venita din ceriuri pre pamentu! Apoi incepù odata, de dóue ori, de trei ori si abia dupa multe incercári, isbutí se-i spue intemplantu.

— Asia dar' elu ti-a dîsu cã te vrea de soçia? dîse Mosiu Tom'a, uitandu-se lungu in aintea lui. Bene-i Marióra draga, eu nu ve stãu in potriva, daca ti-a placé tîe, poti fi a lui. E bunu baiatu Vasilie Morariulu, inca de cãndu erã copilu s'a aretatu cã va fi omu sdravãnu si de traitu in lume. Cãndu traiã reposat'a mama-t'a, fie iertata c'o pomenescu, nu treceã odata pre la cas'a nóstra Vasilie fãra se 'lu desmierde cá pe unu copilu alu nostru. O! ce vremi bune erãu pre atunci pentru cas'a nóstra! Traiã mama-t'a si fratii tei si erã indestulare la casa. Acum'a inse éta traimu si noi cum putem. Io 'su betrãnu, tu esti copila, apoi ce mai poti asceptã?

O lacrima curse la acestea cuvente pre faci'a lui Mosiu Tom'a, ér' Mariór'a incepù a suspiná aducîndu-si amente de mama-s'a.

(Va urmã.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

An'a flórea satului.

Tórce An'a cea frumósa
Fuioru albu din furc'a s'a,
Pre-cãndu lun'a de pre ceriuri
Dulce faci'à-i sarutã.

An'a fét'a cea frumósa,
An'a flórea satului,
An'a dîn'a dragalasia
Erã dusa dorului.

Tórce An'a si dulci visuri
Tiésa blãndu in gãndulu seu,
Si din ochii ei cá nóptea
Lacrimile curgu perèu.

— Ce aibi Ana! mam'a-i dîce
Spune-mi draga dorulu teu? —
An'a tace si rosiesce
Punèndu firu pre fusulu seu.

O! voi lacrimi de iubire
Din unu sufletu feciorescu,
Cãtu de dulci si cãtu de-amare
Sunteti celoru ce iubescu.

Apoi ér' incede firulu,
Si gãndirile-o 'mpresoru,
— Ana, Ana! dîce mam'a,
Tainufesci unu mare doru! —

An'a plãnge, An'a rîde
Si suspina adese-ori,
Apoi cãntã, si-apoi tace
Palpitãndu sub dulci fiori.

— Mama! dorulu mieu se nasce,
Susu in raiulu celu cerescu, —
Dorulu mieu e dorulu tãnicu,
Sufleteloru ce iubescu. —

Blând'a Ana fsi ascunde,
Façi'a alba 'n mâni subtîri,
Astupându doi ochi cá nóptea,
Si doi fragedi trandafiri.

Si-a plânsu An'a multa vreme,
Cà-ci ce arde mai amaru?
Cá durerea provenita
Din amoru fara hotaru.

Inse lacrimile séca, —
Ochii Anei s'au uscatu,
Nu mai póte 'ntórce fusulu —
Dómne, dómne, ce pecatu! —

Pre unu patu intinsa jace,
An'a flórea satului,
Mam'a-i plânge cu durere,
Lânga capulu patului.

Ochii ei adênci, mari, negrii,
Si-au pierdutu din foculu loru,
Dar' pareáu cu mult mai taiuici,
Cà-ci mai mult ardeáu de doru.

Nu mai vine, nu mai vine,
— Suspiná adese ea —
Fericire, raiu si bine,
Nu s'a datu pre sêm'a mea!

Si pre façi'a ei cá cear'a,
Reci sudori se strecoráu,
Prevestiri de cruda mórte,
Impregiuru-i se invêrteáu.

Mama! unde e lumin'a?
— Suspinându sioptesce ea, —
Am se moriu, o vedu prea bine
Cà-ci móre anim'a mea.

Dar' de va vent vre-odata,
Scumpulu sufletului meu,
Se nu-i spuneti ce dorere,
Pentru elu înduráiu eu. —

Si lumin'a cea de ceara
Galbena cá façi'a s'a,
O cuprinde An'a 'n mâna....
Mam'a lacrimi tristu versá.

Inca-o lina resuflare,
Mândr'a Ana va muri,
Si din ceriulu plinu de stele,
Josu o stea va rataci.

Inse usi'a se deschide
Steau'a se opresce 'n sboru...
Éta dragulu vietiei sale
Éta scumpulu ei amoru!! —

Ea deschide ochi mari negrii,
Elu atinge fruntea ei, —
O! ce mândrii pareáu ambii
Cá doi angeri frumosei....

Tórce An'a cea frumósa,
Dar' in locu de aprigu doru,
Ea saruta si desmiarda
Blându la sênu unu pruncusioru.

Si cându lun'a se furisia
Pre sub gene-i si pre sênu,
Ea nici ride nici nu plânge,
Nici nu scóte vre-unu suspinu.

Ci cu dulce desmiardare,
Díce catra ftiulu seu:
— De dorerea despartrei
Te ferésca Domnedieu!

GEORGIU SIMU.

Santu Parinte-alu providintii,
Cauta din tronulu cerescu,
Curma firulu suferintii
Neamului meu românescu!

Si pre anulu estu ce vine
Fà se-i lucie gratiosu

Sóre blându, dile senine —
Dup'-atât'a tempu norosu ;

Fericirea se-i zimbésca
Usiorându necasulu greu,
Si marirea stramosiésca
Se-si re'naltie steagulu seu.

Lenea este inceputulu reutatiloru.

Dintre multîmea proverbeloru frumóse si pline de in-tieleptiune, ce audîmu pretotindene sunandu din gur'a po-porului romanu puçine suntu atátu de insemnate si nimerite cá proverbialu ce dîce, cá „lenea e inceputulu reu-tatiloru.“ Intr'adeveru, cele mai multe nenoriciri si suferin-tie, ce ajungu pre ómeni in viétia, se nascu din lenea si nepasarea loru.

Se vedemu deci cari suntu, de si nu tóte baremi cele mai insemnate reutati, ce isvorescu dé sub stânc'a lenei?

Lenea pre acei'a, ce se inchina ei retienendu-i dela ori-ce lucru folositoriu, i indémna, intre alte rele mai alesu la beti'a; prin acést'a apoi i lipsesce de tóta averea si i lasa in cea mai trista stare, asia câtu in urma n'au nici ce mancá, cându apoi se implinesce asupr'a loru dîs'a santei Scripture: „cine nu lucra, se nu manance.“ Fórte bine a nimeritu si acel'a ce a dîsu prim'a data cá: „Lenea e dómna mare, ce nu are de mancare.“

Si ce face apoi lenesiulu ajunsu in acésta stare? Cei mai multi impinsi de seraci'a cu care se lupta, si de beti'a, cu care s'au dedatu, se dau la furatu, jefuitu si alte nenu-merate fara-de-legi, si se facu cei mai blastemati ómeni pre pamentu. Cându amu poté stá in vorba cu toti nenorocitii, ce intélnimu pe calea acestei vietii, cu multîmea seraciloru, ce au fostu in stare buna cându-va, ér' adi se trudescu si nu au ce mánká dintr'o dí pe cealalta; cu cersitorii ce ambla dela o casa la alt'a pentru o bucata de pâne; cu mul-tîmea facatoriloru de rele, ce zacu cu anii intregi inchisi in prinsori intunecóse; si cându amu cercá mai de aprópe, cá ce i-a impinsu pe toti acesti'a la starea nefericita, in care se afla: ne-amu convinge si mai curatu despre adeve-rulu proverbiului de mai susu. Cà-ci amu aflá mai la toti, cumu-cá inceputulu nenorocirei loru n'a fostu alt'a, decátu lenea, despre care mai dîce unu proverbialu éra si fórte nime-ritu, cumu-cá: „Lenea este perin'a dracului.“

De voiți a cunoște mai bine ânim'a si viéti'a lenesiului fația cu acelui sirguintiosu, cautati numai la ap'a ce stà balta intr'unu locu cu anii intregi, si la perèulu limpede, ce curge sioptindu printre flòri mirositóre. Precumu e de urita si amara ap'a báltîloru hîdóse, ce respira in jurulu loru putóre ucidietóre, chiar' asia de uritu e lenesiulu inaintea ómeniloru, si chiaru asia se face in urma si viéti'a lui de amara.

Lenea inse este isvorulu multoru reutati nu numai pentru ómeni singurateci, ci totu-odata si pentru popóra si tieri intregi. — Strainii, ce caletorescu prin Transilvani'a, si vedu in ce stare trista se afla in unele privintie Romanii in asemanare cu alte neamuri: le place a díce despre noi in façi'a lumii, cà suntemu unu poporu lenesiu. Si ce respondemu noi la acést'a? Dícemu, cà nu-i dreptu, precumu nici nu e dreptu. Dar' strainii nu se indestulescu cu atât'a, ci ne intréba:

— Pentru-ce dar' poporulu românurdin Transilvani'a traiesce asia de reu, si locuesce in casulie asia de micutie si rele, in asemanare cu alte popóra, cumu suntu de exemplu sasii totu din Transilvani'a, ale caroru sate paru a fi orasie in asemanare cu satele romanesci?

— — Pentru-cà acei'a suntu ómeni mai luminati si mai invetiati decâtu romanii, respondemu noi.

— E dreptu; dar' pentru ce nu suntu si romanii totu asia de luminati si invetiati?

— — Pentru cà suntu mai seraci, respondemu noi éra, si numai fórte puçini suntu in tare a-si tiené pruncii la scólele de prin orasie; ba nici chiar' in satele oru nu au de unde se platésca atât'a, câtu s'ar' cuvení la unu invetiatoriu harnicu, care se fia in stare a desceptá copii si a face din dènsii ómeni preceptuti.

Dar' strainii nu se indestulescu nici cu acestu respunsu, ci ne intréba mai incolo, cà pentru ce suntemu dara noi romanii mai seraci decâtu alte limbe, ce locuescu totu in acésta tíera?

Si la acést'a întrebare romanulu nu mai scía ce se respundia alt'a decâtu, cá pe elu dóra asia l'a lasatu Domnedieu, cá se fia mai seracu si se suferé mai multu decâtu altii.

— — Ba nu! — respundu strainii. — Domnedieu a daruitu românului poteri si minte agera, prin care ar' poté nu numai se ajunga, ci se si întréca pe celealalte popóra. Dar' romanulu e lenesiu si ascunde in pamentu talentii, in locu de-ai întrebuintiá.

— N'aveti dreptu nici acuma! — le dícemu noi. Nesciinti'a, miseri'a si tóte suferintiele de adi ale poporului românú au alta causa, dar' nici decâtu nu isvorescu din lene. Au nu sciti, nu cugetati la ace'a cá romanii pana in anulu 1848 au fostu robi lipsiti de tóte drepturile, in câtu pe langa tóta sirguinti'a loru, nu eráu in stare, séu de si au fostu in stare, nu le erá iertatu se-si câscige sciintie si averi mai insemnate? pâna candu sasii inca sí pe atunci, ba si cu sute de ani mai inainte se bucuráu de cele mai frumóse drepturi si nu eráu supusi la nimene?

— — E bine, — dícú strainii, dara de atunci au trecutú ani multi; adi si voi sunteti liberi cá si altii, nesupusi la nime Apoi in starea trista in care v'ati aflatu pâna la anulu 1848 cine v'a aruncatu? Si de tóte drepturile cine v'a lipsitu, déca nu lenea si nepasarea vóstra?

Éta, fratiloru romani! parerea ce au strainii despre noi, si in contr'a carei'a numai cu vorbe góle inzadaru ne luptamu. Ei nu voiescu se scie nemica despre suferintiele, prin cari amu trecutú noi. Nu voiescu se scie cá românulu in trecutú lucrá cu sudori diu'a si nóptea pentru sustinerea familiei s'ale numeróse; apoi lucrá de dóue si de trei ori pe atât'a pe sém'a domnului seu, care cu tóte aceste nu-lu pretiuiá mai multu si nu-lu tractá mai bine decâtu pe unu dobitocu. Nu, strainii, nu cauta la aceste. Ei cauta numai la starea misera de adi a poporului românú, si din ace'a, fiindu cá lenea e inceputulu reutatiloru in cele mai multe casuri, judeca, cum-cà romanulu e lenesiu.

Pâna acum'a acésta judecata a loru façia de noi românii a fostu nedrépta, si acést'a ne servece in câtu-va de manga-

iare. Dar' déca nici astadi, cându catusiele robiei suntu frânte, cându si noi avemu aceleasi drepturi cá si alte popóra, déca nici de astadi inainte nu ne vomu silí din tóte poterile, cá prin lucru si sirguintia se ne croímu o sórte mai fericita: atunci strainii voru avé totu dreptulu, déca ne voru numí lenesi si ne voru despretiúí.

Dela noi atêrna deci, fratiloru români! cá acést'a se nu se póta intemplá nici odata. Dela noi atêrna cá judecat'a rea ce si-au formatu strainii despre noi, se se schimbe câtu de ingraba in alt'a mai favoritória. Dela zelulu si sêrguinti'a nóstra a toturoru atêrna, cá se ne aredicamu câtu de ingraba din starea, in care amu fostu si suntemu la o trépta mai inalta a culturei si fericirei, unde se afla si alte popóra.

Dar' acést'a vomu poté s'ó ajungemu numai prin sêrguintia indoita si intreita! Sêrguinti'a ne va cascigá avere, prin avere ne vomu cascigá sciintie, ér' fara sciintia, fara invetiatura, adi nu póte se mai traiésca nici unu poporu!...

Se cautamu numai la sasi si la jidani, cari mai toti suntu avuti. Ei suntu convinsi fórte bine despre adevèrulu, cá „cine nu scie carte n'are parte.“

Pentru ace'a in satele sasesci nu vomu aflá nici unu omu, mai nici unu omu, care se nu scie celu puçinu cetí si scrie, cu tóte cà si ei mai toti suntu numai nisce plugari simpli cá românu. Dar' apoi se vedeti numai starea loru si casele loru frumóse, cá si cari numai prin orasie se gasescu!

ÉR' jidanii, de se afla numai doi-trei intr'unu satu, indata 'si tienu unu dascalu, platitu câtu de scumpu, numai cá pruncii loru se nu remana ne-invetiati si de rîsu la tóta lumea. Si apoi ve mirati óre, déca acesti prunci, crescându mari, si asiádiându-se intr'ínu satu romanescu: abia trecu câtiva ani si mai totu satulu e in pung'a loru? Óre poté s'ar' intemplá acést'a, déca si românii s'ar' ingrigí mai bine de crescerea prunciloru ce au, si si-ar' dá fiesce care

bani mai bucuros la dascăli harnici pentru binele pruncilor sei, decâtu la jidani pentru beuturi veninoase?

Se invetiamu deci, fratiloru români se invetiamu si noi dela aceste popóra straine, pâna ce nu e inca prea târziu. Se facemu si noi cá dînsii de-acum'a inainte, déca n'amu facutu pân'acum'a; si-apoi se n'avemu nici o téma, càci venitoriulu va fi alu nostru. Se nu uitamu, cá precum lenea e inceputulu reutatiloru, totu asia lucrulu si sirguinti'a este isvorulu binelui si alu fericirei. Lenea este rusine si mórte sigura pentru ori ce poporu, ér' lucrulu este viétia si onóre!

Se alegemu dar'! Rusine séu onóre? Mórte séu viétia?

PETRU DULFU.

C u g e t a r i .

— Celu ce face 'deosebire între omu si omu, nu este omu.

— Muierea e dulce si zaharulu e dulce; ce folosu cá zaharulu se topesce si muierea ne topesce.

— Am băgatu de séma cá din tóte animalele: pisicele (mâtiel), muşcele si femeile suntu, cari pierdu o parte din vremea loru cu gătél'a.

— Suntu dóue feliuri de copii, cari plângu pre parintii loru cei seraci: de ce nu-le-au mai traitu parintii, — si cei bogati: de ce n'au muritu mai inainte.

— Mai multu se póte folosi omulu cu minte de la celu ne-bunu, de câtu nebunulu de la celu cu minte.

— Ferice de acel'a carui'a î-i spui o vorba si pricepe diece, si vai de acel'a carui'a î-i spui diece si nu pricepe nici un'a.

— Sunt trei feliuri de bóle in lume: la creeri, la trupu si la punga.

— Dóue feliuri de ómeni cetescu gazete: pensionarii cá se le vie poffa de mâncare, si cei ce n'au ce mâncá.

— Vedeti ce tîmpuri amu ajunsu: — harti'a scrisa e mai eftina de câtu cea nescrisa.

— Minciun'a negasindu unde se se gasduésca a cerutu de la Domnedieu o gazda; Domnedieu a gasitu cu cale cá la jurnale si la calindare va fi bine primita.

— Totu-de-a-un'a la Sangiorgiu si la Sanmihaiu seraculu are dóue case: unde siede si nu-lu lasa se iésa, si unde vrea se se mute si n'are cu ce se platésca.

— Ómenii cumpera manusi de la práválii cu unu fiorinu pa-rechi'a, si la trei díle le rumpu, mai bine le-aru cumperá de la evreu cu câte 50 cruceri rupte gat'a.

— Omulu nu póte fi ceva de câtu incepêndu de atunci, cându va aflá cá nu este nimic.

— Patru lucruri suntu greu de scosu: dintii din gura, sera-ci'a din casa, nebuni'a din capu si detori'a vechia.

— Cinstescu pre tenerulu care are ceva betrânu intrênsulu, si pre betrânu care are cev'a têneru intrênsulu.

— Cându dai bani multi imprumutu, se mai lasi cev'a si pentru advocati.

— Este o nedreptate fórte mare de a pune pretiu dreptátii.

— Tinerii spunu ce facu, betrâni ce au facutu si nebunii ce ar' dorí se faca.

Rusinea in cisma. — Carciumariulu: Puneti cismele undeva de-o parte cá incomodezi ómenii.

Tieranulu: Dá, se mi le fure cinev'a. Bucurosu, le-asíu fi lasatu acasa, déca n'aru fi rusíne a merge fàra cisme la orasiu.

Felicitări.

Anu nou fericit dorim din anima tuturor fratilor nostri dela sate si orasie, cari forméza temel'ia natiei romanesci si pavaz'a tiei in timpuri de restriste. — Domnedieu delunge dela noi tota neintielegerea si vrajb'a si ne scutésca cu mâna tare si cu braçiu inaltu in tôte incercarile acestei vietii! — La anulu si la multi ani cu bene si cu sanetate!!!

Scriitori romani distinsi. Comisiunea literaria a „Cancelariei Negrutiu“ din Gherl'a au adjudecatu premii de „*distinctione literaria*“ pentru urmatorii scriitori români: dd. *V. R. Buticescu* assesoru la tribunalulu regiu in Bistritia, *A. G. Draghicescu* locotenente de artilerie in Bucuresci si dn'a *Eufrosin'a Homoricénu-Stoenescu* baccalaureata in litere si sciintie, membra cu semne de distinctione a mai multoru societati literarie, sciintifice si filantropice etc. in Rimniculu-Sâratu — accordându: dlui *V. R. Buticescu* pentru novel'a istorica originala „VIATIA JERTFITA“ unu cotoru de auru batutu cu petrii nestimate si prevediutu cu o péna de auru, — dlui *A. G. Draghicescu* pentru dram'a istorica originala scrisa in viersuri „ASASINAREA LUI MIHAIU VITÉZULU“ 200 franci in auru, si dómnei *Eufrosin'a Homoricénu-Stoenescu* pentru studiulu socialu „COPIII“ 100 franci in auru.

Rachiulu si piparc'a — medicina contr'a colerei. Unu ostasiu din Bavari'a istorisesc cumca dupa resboiulu din 1866, apucatu de colera, unu tovarásiu alu seu l'a vindecatu printr'unu paharelu *de rachiu de bucate amestecatu pe diumetate cu piparca* (ardeiu) pisata. In legatura cu acestu casu mai istorisesc apoi respectivulu despre unu compatriotu de-ai nostri, carele trecându in Americ'a a locaitu in mai multe case din cari toti locuitorii au moritu de colera, pe cându elu a remasu sanatosu. Acést'a o multimesce rachiului si piparcei, din cari densulu gustá in mesura mare. Americanii vediendu acestu efectu au inceputu a cumperá aceste „leacuri“ cu bani scumpi, si ast'feliu densulu s'a imbogatitu.

Ceapa ori Tiapa? La 1821 cându romanii scoteáu pre grecii fanarioti din Moldov'a si Munten'ia, faceáu se se suie calari cu faci'a spre cód'a calorlu, si-apoi f-i invetiáu se dica:

— Hi calu murgu spre fântân'a Bordii.

Dar' multi dintre greci nu se cunosceáu dintre români. Romanii pentru cá se scie cine e grecu, faceáu se vie vorba despre ciresie seu ceapa... In data s'audiá vorb'a țirasie seu tiapa (deca erá grecu celu ce o diceá.)

Unii romani, aveáu placerea se auda pre greci rugându-se de ei, se le deá câte o ceapa; si numai se audiá greculu dicându:

— Da-mi o tiapa ma rogo, che tare multo mi platie tiap'a.

Romanii rideáu, sciindu cá tiap'a erá unu paru ascutitu, si cá Domnii din vechime pedepseáu pre cei nel-giuiti cu tiap'a.

Gazet'a acést'a ese in tóta lun'a si costa pre anu 1 fl.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu 1885.